

Datum Vår referens:
2019-06-18 Fredrik Voltaire

Er dnr:
U2019/00304/UH

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
103 33 Stockholm
e-post:
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar: En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan.

Generella synpunkter

Styr- och resursutredningen fokuserar på att stärka lärosätenas långsiktiga betydelse för samhällsutvecklingen genom att lägga fram förslag som stärker den akademiska friheten genom minskad detaljstyrning. Detaljstyrningen föreslås minska genom minskad ersättning via helårsprestationer, genom ett samlat anslag för utbildning och forskning som möjliggör ökad flexibilitet, samt ett minskat beroende av externa forskningsanslag. Samtidigt gör man kompromisser med dessa övergripande ambitioner genom att föreslå en dialogbaserad styrning, främst av lärosätenas utbildningsutbud, som ska möjliggöra att regeringen styr lärosätena på olika sätt för att de ska kunna profilera sig, men också för att kunna göra särskilda satsningar till exempel för att tillmötesgå kompetensbehoven i delar av privat och offentlig sektor. Ett ledord i utredningen är dialog, man vill komplettera den styrning som idag finns av lärosätena i form av bland annat regleringsbrev med långsiktiga satsningar som regering och lärosäten kommer överens om efter dialog med varandra. Man föreslår också en ny stödfunktion, en expertgrupp vid UKÄ som ska ta fram analyser som kan ligga till grund för politiska prioriteringar.

Almega anser att utredningens ambitioner är lovvärda men ser också en del utmaningar med utredningens förslag. Å ena sidan önskar utredningen se mer självständiga lärosäten som får friare tyglar i finansieringen, men å andra sidan föreslår man nya former för inflytande från regeringen. Det skapar tveksamhet kring de höga ambitionerna att öka lärosätenas frihet, och är ett erkännande av att lärosätena är beroende av detaljerade direktiv och riktade satsningar för att få struktur och fokus i sina verksamheter. Den styrningsmodell som föreslås är på många sätt ett steg tillbaka från den decentraliseringsreform som genomfördes inom högskolepolitiken i början av 1990-talet. Ett steg tillbaka mot centralstyrning genom

riktade satsningar till olika lärosäten, och ökad centralplanering av vilka satsningar och utbildningar som ska prioriteras.

Almega ser gärna fria och starka lärosäten, det är avgörande för den långsiktiga samhällsutvecklingen. Men det behövs också relevanta och kortsiktigt aktuella lärosäten, som är beredda att anpassa sig efter skiftande samhällsutmaningar och pågående strukturomvandling. Istället för att genom tillfälliga satsningar av projektkaraktär som i hög grad styrs av skiftande regeringsmajoritetens önskemål borde styrningen uppmuntra lärosätena att själva söka vägar för att hålla sig kortsiktigt aktuella utan att tumma på den akademiska friheten, och för att anpassa utbildningsutbud och forskningssatsningar efter de behov och utmaningar som finns. Detta åstadkoms bäst genom stärkt mål- och resultatstyrning, inte genom dialogbaserade överenskommelser. Almega ser hellre tydligare långsiktiga målbambitioner, och en tydligare ekonomisk styrning som ger lärosätena en gemensam grundplattform för att hålla sig aktuella. Till exempel genom en samverkanspeng som ger lärosätena en dedikerad resurs för att jobba med den tredje uppgiften i både utbildning och forskning. Därutöver bör lärosätena själva ha frihet och förmåga att göra nödvändiga prioriteringar.

Synpunkter på utredningens förslag

Almega ställer sig bakom Svenskt Näringslivs synpunkter på utredningens förslag.

Almega vill därutöver:

- särskilt understryka vikten av att förändra 2 § högskolelagen för att förtydliga uppgiften att samverka med det omgivande samhället. Almega föreslår att meningen "ett centralt syfte med samverkan är att förbereda studenterna för dagens och morgondagens arbetsmarknad" läggs till i paragrafen.
- lägga till att lärosätena bör få i uppdrag att ta fram årliga återrapporteringar som vänder sig till allmänheten där lärosätena redogör för sin kvalitet och sina resultat, och att uppdraget till lärosätena att ta fram kvalitetssystem förtydligas.
- understryka att det är bra att utredningen föreslår att det blir tydligare att lärosätena har ett ansvar för att underlätta det livslånga lärandet och vidareutbildning av yrkesverksamma. Almega saknar samtidigt en diskussion om avvägningen mellan uppdraget att förbereda ungdomskullarna för arbetsmarknaden och att bidra till goda förutsättningar för vuxnas lärande. Samhällets resurser bör av naturliga skäl fokusera på att ge unga utbildning, dels för att samhällsnyttan är störst där, dels för att det är mer korrekt ur ett fördelningspolitiskt perspektiv. Resurserna till högre utbildning är begränsade. Ett bredare ansvar kommer innebära omfördelning av resurser från unga till äldre yrkesverksamma. De senare har dessutom bättre möjligheter att själva bidra med egen finansiering, själva och via arbetsgivare. Det hade därför varit önskvärt att utredningen undersökte möjligheten att införa viss avgiftsfinansiering när vuxna vill vidareutbilda sig. Fördelen med avgifter är att det skapar en direkt ekonomisk länk mellan de behov som finns hos individer och arbetsgivare och lärosätenas arbete med att erbjuda passande kurser. Avgifter för vuxna och arbetsgivare skulle också kunna bli en drivkraft för lärosätena att ta fram flexibla utbildningar till exempel i form av onlinekurser. Att enbart minska den prestationsbaserade ersättningen kommer inte

vara tillräckligt för att ge lärosätena incitament att jobba med flexibla utbildningar för vuxnas lärande.

- införa en särskild ersättning till lärosätena för arbete med validering av reell kompetens för tillgodoräknande av tidigare läranderesultat, i enlighet med den ersättning som Valideringsdelegationen föreslår.
- föreslå att ett kompetensavdrag införs som ger arbetsgivare en skatterabatt för investeringar i personalutbildning. Kompetensavdraget skulle kunna användas bland annat för att köpa uppdragsutbildning av lärosätena. Idag är det väldigt få privata arbetsgivare, särskilt mindre företag, som använder sig av denna möjlighet.
- lyfta att lärosätena bör ges i uppdrag att samordna ett system för varudeklarering av utbildningarnas innehåll, syfte, kvalitet och resultat för att underlätta presumtiva studenters val.
- föreslå att det bör finnas en särskild peng för lärosätenas arbete med utbildningssamverkan, för att stärka utbildningarnas koppling till arbetsmarknaden, som en del av studentpengen. Lärosätena bör själva ta ansvar för hur denna resurs används internt. Kompetensbristen på arbetsmarknaden har länge varit omfattande och inom vissa akademikeryrken finns ingen arbetslöshet att tala om över huvud taget. Trots detta är det ca 20 procent av högskolestudenterna som inte etablerar sig på arbetsmarknaden enligt undersökningar av UKÄ. Dessutom reser ca 90 procent av de internationella studenterna från tredje land hem igen efter studierna. Behovet är stort av resursförstärkningar och förtydliganden av lärosätenas uppdrag att förbereda studenterna för arbetsmarknaden, att dimensionera utbildningarna och att samverka med arbetslivet.
- föreslå att regeringen bör ge lärosätena i uppdrag att ta fram samverkansstrategier och handlingsplaner för att stärka utbildningarnas relevans för arbetsmarknaden.
- föreslå att när lärosätena vill ansöka om nya eller förlängda examenstillstånd för utbildningar så bör de skicka med en bedömning av arbetsmarknadens behov och studenternas möjligheter att få jobb.

För Almega

Andreas Åström, chef påverkan och kommunikation

Fredrik Voltaire, Arbetsmarknadsekonom

Almega

Almega - Sveriges största arbetsgivar- och branschorganisation för tjänsteföretag. Våra medlemsföretag representerar ett 60-tal branscher inom den svenska tjänstenäringen. Våra medlemmar består av ca 11 000 företag med över 500 000 medarbetare. Almega är den största förbundsgruppen inom Svenskt Näringsliv.